

Suomen Pankin
taloustieteellinen tutkimuslaitos
Helmikuu 1964

TALOUDELLINEN KERITYS
VUONNA 1964

I. KANSAINVÄLINEN SUHDANNEKEHITYS

Käytettävissä olevat arviot kuluvan vuoden suhdannekehityksestä viittaavat siihen, että taloudellinen aktiviteetti Länsi-Euroopassa voimistune. Kokonaistuotannon volyymin lisäys muodostune noin 5 prosentiksi ja EFTA-maissa kenties tätäkin suuremmaksi. Suurinta ekspansiota odotetaan Englannissa. Yhdysvalloissa on tuotannon kasvun arvioitu ylittävän 5 prosenttia.

Kulutuskysynnän volyymin kasvu Länsi-Euroopassa tulee edelleen olemaan runsaat 4 prosenttia eli vähemmän kuin kokonaistuotannon lisäys. Sen sijaan Yhdysvalloissa kulutuskysynnän kasvu selvästi voimistuu ja sen arvioidaan nousevan 6 prosenttiin.

Sijoitustoiminta Länsi-Euroopassa näyttää olevan voimistumassa, ja investointien kasvun odotetaan muodostuvan huomattavasti suuremmaksi kuin kulutuksen kasvun. Rakennustoiminnassa nousu näyttää selvemmältä kuin kone- ja laiteinvestoinneissa. Yhdysvalloissa taas investointitoiminnan suhteellinen lisäys muodostune suunnilleen yhtä suureksi kuin viime vuonna, kasvun jatkossa suhteellisesti pienemmäksi kuin kulutuskysynnässä. Vaikka talouspolitiikka Länsi-Euroopassa näyttääkin olevan siirtymässä pois suhdanteita elvyttäviltä linjoilta, ovat julkiset investoinnit vielä noususuunnassa. Yhdysvalloissa julkisen kysynnän kasvua pyritään hillitseämään, koska veronsäästöohjelman katsotaan jo sinänsä riittävän ekspansioon pohjaksi.

Yhdysvalloissa tulee suhteellisen vakaa hintataso edelleenkin säilymään ja hintojen nousu rajoittune 1 %:iin. Englannissa viime vuosina vallinneen vakaa hintakehityksen odotetaan jatkuvan, ja hinnat nousevat kuluvana vuonna noin 2 %:lla.

Manner-Euroopan maissa ovat sekä hinnat että palkat viime vuosina kohonneet melko voimakkaasti, ja vakauttamiseen tähtäävästä politiikasta huolimatta monet merkit viittaavat siihen, että hintojen nousua tulee kuluvana vuonna tapahtumaan 3-4 %:n verran. Hinta- ja kustannustason nousu Suomessa näyttää muodostuvan suuremmaksi kuin Länsi-Euroopassa keskimäärin.

II KYSYNTÄ JA TARJONTA VUONNIA 1964

VERRATTUNA VUOTEEN 1963

A. Huoltotase

Vuotta 1964 koskevien laskelmien tiivistelmä esitetään seuraavassa huoltotaseasetelmassa.

Huoltotase 1963 - 1964 milj. mk

	1963	1964	Muutos 1964/63, %		Arvo
			Volyymi	Hinta	
<u>Kokonaistarjonta:</u>					
Bruttokansantuote, mk	19 820	21 873	+ 2.6	+ 7.6	+10.4
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	4 460	4 688	+ 2.8	+ 2.2	+ 5.1
Yhteensä	24 280	26 561	+ 2.6	+ 6.6	+ 9.4
<u>Kokonaiskysyntä:</u>					
Tavaroiden ja palvelusten vienti	4 380	4 643	+ 2.9	+ 3.0	+ 6.0
Bruttoinvestoinnit	6 700	7 265	+ 3.1	+ 5.2	+ 8.4
yksityiset	5 510	5 927	+ 2.6	+ 4.9	+ 7.6
hallinnolliset	1 190	1 338	+ 5.1	+ 7.0	+12.4
Kulutuskysyntä	13 200	14 653	+ 2.1	+ 8.7	+11.0
yksityinen	10 460	11 579	+ 2.1	+ 8.4	+10.7
julkinen	2 740	3 074	+ 2.0	+10.0	+12.2
Yhteensä	24 280	26 561	+ 2.6	+ 6.6	+ 9.4

Huoltotasausasetelman valossa on kuluvaan vuoden reaali-taloudelliseen kehitykselle tunnusomaista, että

- volyymin kasvu jakautuu melko tasaisesti eri kysyntä-komponenttien osalle;
- vientikysynnän volyymi on markkinataloudellisista kysyntä-tekijöistä ekspansiivisin;
- julkisen kysynnän volyymin kasvu pienenee edellisestä vuodesta, mutta hallinnolliset investoinnit kasvavat nopeammin kuin kansantuote.

Leimaa-antavia piirteitä hintakehitykselle ovat:

- kansantuotteen hintojen nousu on lähes kaksinkertainen edelliseen vuoteen verrattuna;
- ulkomaankaupan vaihtosuhte paranee edelleen;
- kotimaiset hinnat nousevat enemmän kuin ulkomaankaupan hinnat;
- kulutushyödykkeiden hinnat kohoavat enemmän kuin investointihyödykkeiden hinnat.

1. Kokonaistuotanto

Ekspansiivisimmat elinkeinot ovat metsätalous (+ 4 %) sekä ma- ja vesirakennustoiminta (+5 - 6 %). Teollisuustuotannon volyymin kasvuksi on arvioitu runsaat 3 prosenttia. Talonrakennustoiminnassa odotetaan lievää laskua asuinrakennusten tuotannon supistumisen johdosta. Muilla aloilla tuotannon liekey on 2-3 prosentin luokkaa.

2. Tuonti

Tavaratuonnin arvon lasketaan kuluvaan vuonna jakaantuvan seuraavan asetusmukaisesti.

Tuonti v. 1963 - 1964

	Arvo milj. mk		Muutos % 1964/63		
	1963	1964	Määrä	Hinta	Arvo
Raaka-aineet, tuotantotarvikkeet sekä poltto- ja voiteluaineet	2 200	2 305	+ 3	+ 2	+ 5
Valmiit investointitavarat	1 005	1 079	+ 5	+ 2	+ 7
Valmiit kulutustavarat	662	694	+ 3	+ 2	+ 5
Koko tuonti	3 867	4 078	+ 3	+ 2	+ 5

Investointitavaroiden tuonnin arvioidaan kasvavan eniten, mikä johtuu kotimaisten kone- ja laiteinvestointien elpymisestä. Kulutustavaroiden tuonnin voiyymi kasvaa nopeammin kuin kotimainen kulutuskysyntä. Tämä on seurausta sekä kulutuskysynnän lisääntymisen painopisteen siirtymisestä kestäkulutushyödykkeisiin että ulkomaisten tavaroiden kilpailussessaan vahvistumisesta.

Menot vaihtotaseen palveluseristä kasvanevat yli 4 prosentilla.

3. Vienti

Vientitiedustelujen sekä kansainvälistä markkinatilannetta koskevien tietojen perusteella päädyttiin seuraavaan vientilaskelmaan.

Vienti v. 1963 - 1964

	Arvo milj. mk		Muutos % 1964/63		
	1963	1964	Määrä	Hinta	Arvo
Maaeloustuotteet	165	167	+ 1	0	+ 1
Raakapuut	113	78	-40	+15	-31
Puuteollisuustuotteet	812	893	+ 5	+ 5	+10
Paperiteollisuus- tuotteet	1 752	1 962	+ 7	+ 5	+12
Metalliteollisuus- tuotteet	601	521	-10	- 3	-13
Muut tuotteet	222	266	+18	+ 2	+20
Koko vienti	3 665	3 887	+ 3	+ 3	+ 6

Pääostajamaaittemme suhdannekehitys antaa aiheen odottaa vientimme markkinatilanteen muodostuvan hyväksi. Mm. varastojen lisäämiseen pyrkivä varastokehitys tärkeimmissä vientimaissamme viittaa meille edulliseen suuntaan.

Vienti näyttää kehittyvän suotuisasti siitäkin huolimatta, että vientiteollisuuden kustannukset nousevat melkoisesti. Puuraaka-aineen hinnat olivat tammikuussa 1964 keskimäärin 20-30 prosenttia korkeammat kuin vuotta aikaisemmin, missä heijastuu raakapuun tarjonnan joustamattomuus kysynnän suhteen. Näin voimakasta jatkuvaa hintojen nousua ei lähiaikoina kuitenkaan ole odotettavissa.

Raakapuun viennin volyymin on arvioitu vähenevän n. 40 prosentilla eli saman verran kuin vuotta aikaisemmin. Kun hinnoissa on kuitenkin odotettavissa ainakin 15 prosentin nousu, jäänee vähennys tämän alan viennin arvossa vain n. 30 prosenttiin.

Puuteollisuustuotteiden viennin volyymi nousee 5 prosentilla ja hinnat vahvistunevat saman verran. Sahatavaran vientinäkyvät ovat tällä kertaa suotuisat, mihin vaikuttaa varastokehityksen ohella rakennustoiminnan vilkastuminen ulkosalla. Myös vanerin

viennin odotetaan kasvavan melko voimakkaasti.

Hiekkeen ja selluloosan tilauskanta on varsin korkea. Hiekkeen ja selluloosan viennin määrä voi nousta 10-15 prosenttia. Näiden tuotteiden hinnat kohonnevät noin 10 prosenttia. Sanomalehtipaperin viennin volyymissa ja hinnoissa ei ole odotettavissa kasvua. Metalliteollisuustuotteiden viennin volyymi supistuu tuntuvasti volyymissa ja mahdollisesti myös hinnat laskevat.

Vaihtotaseen palveluseristä kertyvien tulojen odotetaan kasvavan vajaalla 6 prosentilla.

4. Investoinnit

Yksityisessä sektorissa kiinteät tuotannolliset investoinnit olivat lievässä nousussa vuoden vaihteessa. Tuotannollisten rakennusinvestointien on arvioitu kasvavan volyymiltaan yli 10 prosentilla eli selvästi enemmän kuin kone- ja laiteinvestointien, joiden kohdalla vastaava nousu on arvioitu noin 5 prosentiksi. Asuinrakennusinvestointien supistuessa noin 10 prosentilla jäh yksityisten kiinteiden investointien volyymin nousuksi runsaat 2 prosenttia. Huoltotaseasetelmassa on yksityisten bruttoinvestointien volyymin nousuksi esitetty 2,6 prosenttia, missä on otettu huomioon varastoinvestointien lievä kasvu.

5-6
8
6
Julkisten maa- ja vesirakennusinvestointien volyymin on arvioitu kasvavan 6 prosentilla ja talonrakennusinvestointien 4 prosentilla. Tämä laskelma perustuu lähinnä arvioihin julkisen vallan työllistämistarpeesta. Koska kuntien rahoitustilanne on heikentynyt viimevuotisesta, jäh julkisten investointien lisääminen lähinnä valtiontalouteen.

5. Kulutus

Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen arvioidaan kasvavan 8 prosentilla eli hitaammin kuin nimellinen kansantulo. Laskelmien mukaan nettotulonsiirrot yksityiseltä julkiselle sektorille kasvavat noin viidenneksellä, ja tämä kasvu on kotitalouksien kohdalla ainakin samaa suuruusluokkaa. Kun kulutustalouden arvioidaan kasvavan yli 2 prosenttiyksiköllä tulonjaossa tapahtuvan muutoksen ja hintojen nousuodotusten seurauksena, kasvaneen yksityisen kulutuskysynnän arvo lähes 11 prosentilla. Kulutushintojen noustessa yli 8 prosenttia muodostuu yksityisen kulutuksen volyymin lisäykseksi 2 prosenttia. Julkisen kulutuksen volyymi kasvaa samoin 2 prosentilla.

6. Vaihto- ja suoritetase

Nakutaselaskelmissa päädyttiin 204 milj. markan suuruiseen kauppataaseen vajaukseen. Vaihtotaseessa vajaus jää 46 milj. markkaan. Kun lisäksi otetaan huomioon sijoitustulojen ja -menojen sekä lahjojen ja avustusten nettovaikutus, saadaan suoritetaseen vajaukseksi 129 milj. markkaa.

B. Työllisyys

Työvoiman tarjonnan ennuste perustuu arvioon 15 vuotta täytäneestä väestöstä. Tämä kasvaa noin 45 000 hengellä eli 1,3 %:lla. Kun samaan aikaan työvoiman osuus työkäisestä väestöstä pienenee, jää työvoiman kasvu 11 000 henkeen eli 0,5 %:iin. Kun työllisen työvoiman on arvioitu kasvavan vain n. 8 000 hengellä eli 0,4 %:lla, jää työtä vaille n. 2 000 - 3 000 henkilöä enemmän kuin ennen, jolloin työttömien osuus työvoimasta nousisi 1,6 %:iin. Ennusteessa on kuitenkin oletettu, että julkisen vallan

työllisyyspolitiikan ansiosta työttömyysprosentti jätti edellisvuotiselle tasolle (1.4 %).

Kansantalouden työpanoksen oletetaan pysyvän suunnilleen viimevuotiselle tasolla. Työpanoksen ja työllisen työvoiman kasvun välinen ero johtuu yhäkään siitä, että työllisyys lisääntyy sellaisilla aloilla, joilla tuottavuus on keskimääräistä heikompi, nimittäin metsätaloudessa sekä maa- ja vesirakennustoiminnassa. Toisaalta monissa elinkeinoissa ei varsinkaan ammattitaitoisia työntekijöitä sanota irti, vaikka menekkitilanne sitä lyhyellä tähtäyksellä edellyttäisikin. Tämän perusteluna on oletamus, että yrittäjät jo nääkevät suhdannekehityksen nousuvana.

C. Hinnat

Viime vuosien hintakehitykselle on ollut tunnusomaista, että ns. yleinen hintatase on noussut keskimäärin hitaammin kuin samanaikainen kustannuspaine. Tämä on johtunut siitä, että kokonaiskysynnän kasvu ei ole tarjonnut riittäviä edellytyksiä täysimääräiseen kustannusten nousun peittämiseen hintojen korotuksilla. Myös tänä vuonna hintojen nousu jäänee kustannusten nousua pienemmäksi. Menekkitilanteen ohella tähän vaikuttaa voimassa oleva hintasulku, joka viivästyttää hintojen nousua jossain määrin.

Tämän vuoden hintakehityksessä indeksisidonnaisuus näyttelee merkittävässä osassa, ja näin ollen elinkustannusindeksin kehitys muodostaa pohjan koko vuoden hinta- ja palkkakehitykselle. Yleisestä hinta- ja palkkakehityksestä tehty ennuste perustuu oletukseen, että elinkustannusindeksi saavuttaa palkkojen toisen tarkistusrajan 171 pistettä ennen maataloustuotteiden

hintojen lakimääräistä tarkistusta syksyllä. Elinkustannusindeksin arvioidaan nousevan joulukuusta 1963 joulukuuhun 1964 noin 10 %:lla.

Keskimääräiseksi ansioiden nousuksi edellisestä vuodesta arvioidaan 13 %. Kun tuottavuuden nousu lienee noin 2 %, merkitsee tämä 11 %:n nousua palkkakustannuksissa tuotosyksikköä kohden. Tuontihintojen noustessa noin 2 % kohoaa kustannuspaine 8 %:lla. Tuotantokustannushintaisen nettokansantuotteen hintaindeksin arvioidaan kuitenkin nousevan vain 7 %, menekkitilanteesta, kiristyvistä ulkomaisesta kilpailusta ja hintasulusta johtuen. Markkinahintaisen kansantuotteen hintaindeksi nousee 7.5 %, eron ollessa seurausta uudesta liikevaihtoverosta.

III. RAHATALOUDELLINEN KEHITYS VUONNA 1964 VERRATTUNA VUOTEEN 1963

A. Maksutase

Edellä päädyttiin suoritettavaan 129 milj. merkan suuruiseen vajaukseen. Pitkäaikaisten lainojen nostojen on arvioitu ylittävän samanaikaiset kuoletukset 319 miljoonalla markalla. Vaikka nostojen määrä nouseekin edellisestä vuodesta, on kuoletusten kasvu vielä tätäkin suurempi, joten nettomääräinen lainojen nosto jää hieman pienemmäksi kuin vuosi sitten. Lyhytaikaisista saastavista mainittakoon, että valtion nettovelat vähenevät 18 milj. markkaa. Pankkijärjestelmän ulkomaiset nettosaastavat kasvavat edelleen. Kun Suomen Pankin saastavien on arvioitu kasvavan 120 miljoonalla markalla samaan aikaan kun liikepankit lisäisivät valuuttavelkaansa 20 miljoonalla markalla, tulee pankkijärjestelmän ulkomaisien nettosaastavien kasvuksi 100 mil-

Joonas markkaa. Yksityiset ulkomaiset nettossaatavat kasvavat laskelmien mukaan korkeintaan 65 miljoonalla markalla.

B. Rahamarkkinat

Bruttokansantuotteen arvon 10 %:n keskimääräinen nousu edellyttää hieman pienempää prosenttista nousua yleisön hallussa olevan setelistön ja vaihtorahan määrässä. Hintojen nousun kiihtyminen vahvistaa tätä tendenssiä. Koko liikkeessä olevan rahan oletetaan kasvavan hieman nopeammin kuin yleisön hallussa oleva raha. Yleisön käteistalletukset kasvavat keskimäärin samalla nopeudella kuin nimellinen kansantuote. Joulukuusta 1963 joulukuuhun 1964 laskettuna kasvu jätti kuitenkin noin 3 prosenttiin eli huomattavasti keskimääräistä kasvua eläisemmäksi, koska käteistalletukset joulukuun 1963 lopussa olivat poikkeuksellisen suuret. Yleisön varsinaisten talletusten kasvuvauhdin, joka viime vuoden lopussa oli vuositasolla n. 11 %, odotetaan vuoden 1964 ensimmäiseltä neljännekseltä lähtien jatkuvasti hidastuvan siten, että se syksyllä on noin 7 % vuositasolla. Joulukuusta 1963 joulukuuhun 1964 talletusten kasvu arvioidaan tämän mukaisesti noin 8 %:ksi.

Kuten edellä mainittiin, kasvavat pankkijärjestelmän nettossaatavat ulkomailta 100 miljoonalla markalla eli 12 %:lla vuoden aikana. Pankkijärjestelmän nettossaatavien valtiolta on oletettu kasvavan 20 milj. markalla, jolloin on edellytetty, että Suomen Pankin nettossaatavat valtiolta pysyvät muuttumattomina.

Kansantuotteen arvon kasvu vuoden alusta vuoden loppuun 7 %:lla lisää keskuspankkirahan kysyntää runsaat 5 %. Ulkomaisen pääoman nettotuonnilla keskuspankkirahan kysyntä voidaan kuitenkin tyydyttää niin, että rahalaitosten nettovelka Suomen Pankil-

le saattaa supistua noin 70 milj. markalla vuoden aikana.

Rahalaitosten luotonannon yleisölle on edellytetty kasvavan vuoden aikana noin 7 %:lla.

IV. TALOUDELLINEN KEHITYS VUODEN 1964 AIKANA

Yksityisen kulutuskysynnän volyyymi supistunee ensimmäisellä vuosineljänneksellä suurten hinnankorotusten vuoksi sekä osittain vastareaktionä kulutuskysynnän vilkkaudelle viime vuoden loppussa ennen liikevaihtoveron uudistusta. Toisella neljänneksellä palkankorotusten vaikutus alkaa näkyä kulutuksen volyymin aluksi lievänä lisääntymisenä, joka todennäköisesti voimistuu vuoden loppua kohti lisäverotakin huolimatta.

Yksityisen investointikysynnän volyyymi kääntyy nousuun kuluvan vuoden alkupuolella. Vaikka nousu onkin tuntuva tuotannollisissa kone- sekä rakennusinvestoinneissa, muodostuu kokonaisinvestointien lisäys asuinrakennustoiminnan suoranaisen supistumisen johdosta silti vähäiseksi. Kun asuinrakennustoiminnan odotetaan elpyvän vuoden jälkipuoliskolla, voimistuu tällöin myös koko yksityisen investointitoiminnan kasvu.

Vienti kasvaa suhteellisen nopeasti vuoden alkupuoliskolla mutta kasvu tasaantuu vuoden jälkipuoliskolla.

Näiden komponenttien perusteella voidaan kokonaistarionnan kehitystä vuoden aikana kaavalla seuraavasti:

Koska viime vuoden viimeisellä neljänneksellä tuotanto nousi varsin jyrkästi ja koska kotimaiset kysyntätekijät eivät ole ekspansiivisia kuluvan vuoden alkupuoliskolla, kokonaistuotanto supistunee aluksi viime vuoden jälkipuoliskon korkealta tasolta. Vientikysynnän ekspansio ei näet yksinään kykene ylläpitämään

kokonaistuotannon kasvua. Vasta vuoden jälkipuoliskolla kokonaistuotanto alkaa kasvaa.

Tavaroiden ja palvelusten tuonnin kasvu on melko tasaista koko vuoden ajan, sillä kone- ja laiteinvestointien elpymisen oletetaan lisäävän investointitavaroiden tuontia jo vuoden alussa.

Työttömyys on huipussaan ensimmäisellä neljänneksellä, jolloin työttömien määrä on 55 000 - 60 000 henkeä eli lähes viidenneksen enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Kausivaihteluista puhdistettuna työttömyys on suurempi kuin viime vuoden viimeisellä neljänneksellä. Työllisyystilanne paranee vuoden loppua kohti niin, että vuoden viimeisellä neljänneksellä työttömyys nousee keskimäärin noin 30 000 henkeen, mitä vuotta aikaisemmin vastasi 35 000 henkeä.

Jos hintasulkua jatketaan kesään saakka, se vaikuttaa hinta-kustannussuhteeseen alentavasti voimassaoloaikanaan, minkä jälkeen kyseinen suhde nousee. Yleisen hintatason nousuvauhti pysyy näillä edellytyksillä kautta vuoden noin 6 %:n vuositasolla, vaikka kustannuspaine muodostuuakin vuoden alkupuolella voimakkaammaksi kuin vuoden jälkipuoliskolla. Sitä vastoin kysyntäpaine saattaa jonkin verran voimistua vuoden loppupuolella.

Hinta-kustannussuhteen kehitys kuluvana vuonna viittaa siihen, että yrittäjien voittomarginaalit kaventuvat. Kun oletetaan yrittäjien pitkän tähtäyksen odotusten silti pysyvän melko optimistisina, voittojen kaventumisen ei oleteta johtavan aktiiviteetin heikentymiseen. Sen sijaan tämän asiointilan oletetaan kannustavan yrittäjiä työn tuottavuutta lisääviin toimenpiteisiin. Tähän perustuen onkin kone- ja laiteinvestointien

oletettu elpyvän jo vuoden alkupuolella.

Pankkijärjestelmän aseman keveneminen on selvintä vuoden alkupuoliskolla, jolloin talletusten kasvu on suurempaa kuin luotonannon kasvu. Vuoden jälkipuoliskolla taas taloudellisen aktiiviteetin vilkastuminen edellyttää luotonannon suurempaa kasvua. Kun samaan aikaan talletustoiminnan on ennakoitu heikkenevän ja ulkomaankaupan tuontienemmyyden kasvavan, kiristyneenä pankkien asema tällöin vuoden alkupuoliskoon verrattuna.